Комунальна установа Яворівської міської ради
«Центр професійного розвитку педагогічних працівників»

СЕМІНАР-ПРАКТИКУМ

«Організація інклюзивного навчання в закладі освіти: нормативні засади, педагогічні стратегії та практичний інструментарій»

Програма семінару-практикуму розглянута і рекомендована
до затвердження на засіданні ради КУ ЯМР «ЦПРПП»
(протокол №2 від 14.10 .2026 р.)

Голова ради Ольга ФІРЧУК

І. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Найменування: програма семінару-практикуму для педагогічних працівників закладів освіти «Організація інклюзивного навчання в закладі освіти: нормативні засади, педагогічні стратегії та практичний інструментарій».

Розробник: Леся Гуцова, консультант КУ ЯМР «Центр професійного розвитку педагогічних працівників».

Напрям: інклюзивна компетентність, створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами.

Термін дії: з 2026 до 2031 року.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

Актуальність програми семінару-практикуму **«Організація інклюзивного навчання в закладах освіти: нормативні засади, педагогічні стратегії та практичний інструментарій»** зумовлена необхідністю підвищення професійної компетентності педагогічних працівників щодо організації інклюзивного навчання, забезпечення рівного доступу до якісної освіти та створення безпечного, доступного й безбар'єрного освітнього середовища.

В умовах сучасних освітніх змін особливого значення набуває знання нормативно-правових засад інклюзії, уміння враховувати індивідуальні освітні потреби здобувачів освіти, застосовувати ефективні педагогічні стратегії, адаптувати та модифікувати освітній процес, а також налагоджувати взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу.

Практична спрямованість програми передбачає опрацювання актуальних питань інклюзивного навчання, аналіз педагогічних ситуацій та ознайомлення з інструментами подолання освітніх бар'єрів. Реалізація програми сприятиме вдосконаленню професійних умінь педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, а також фахівців центрів професійного розвитку педагогічних працівників, формуванню культури інклюзії та забезпеченню належної підтримки кожного здобувача освіти

Цільова група: педагогічні працівники закладів освіти.

Обсяг (тривалість): 16 годин (0,53 кредиту ЄКТС).

Особливості реалізації програми:

Програма передбачає підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти. Теоретичний компонент програми реалізується через лекційні заняття з використанням презентацій, відеоматеріалів та інтерактивних пояснень. Практичний блок передбачає проведення практикумів, тренінгів, групових дискусій, аналізу кейсів та виконання практичних завдань. Навчальні заняття організовуються в дистанційному форматі з використанням відеозв'язку, забезпечуючи активну участь кожного слухача, спільне вирішення практичних завдань та апробацію отриманих знань.

Засвоєння змісту програми забезпечується шляхом поєднання та чергування різних форм навчальної діяльності — від теоретичного опрацювання матеріалу до практичних занять, що дає змогу педагогам одразу апробувати здобуті знання й інструменти у професійній діяльності. Самостійна робота

слухачів передбачає пошук, аналіз та опрацювання навчальних матеріалів відповідно до визначених завдань. Тривалість навчання визначається з урахуванням особливостей цільової аудиторії та може реалізовуватися у формі інтенсивного короткострокового курсу (1–2 тижні) або пролонгованого навчання загальною тривалістю до чотирьох тижнів.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна, очно-дистанційна.

Мета програми: розвиток і вдосконалення професійних компетентностей педагогічних працівників закладів освіти щодо організації інклюзивного навчання відповідно до вимог чинного законодавства та принципів дитиноцентризму, рівного доступу до якісної освіти й безбар'єрності, зокрема в частині створення інклюзивного освітнього середовища, забезпечення педагогічної підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, застосування адаптацій та/або модифікацій освітнього процесу, ефективної командної взаємодії та використання сучасних підходів до навчання й оцінювання результатів навчання.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити знання педагогічних працівників щодо нормативно-правових засад організації інклюзивного навчання та реалізації принципів дитиноцентризму, рівного доступу до якісної освіти й безбар'єрності;
- сприяти формуванню розуміння психолого-педагогічних особливостей здобувачів освіти з особливими освітніми потребами та врахуванню їхніх індивідуальних можливостей і потреб у процесі навчання, виховання та розвитку;
- сприяти опануванню педагогами методів адаптації та модифікації освітнього процесу, упровадженню принципів універсального дизайну навчання й застосуванню ефективних педагогічних стратегій;
- формувати навички ефективної командної взаємодії, участі в розробленні та реалізації індивідуальної програми розвитку, співпраці з батьками й фахівцями, залученими до психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти;
- сприяти впровадженню цифрових технологій, інноваційних методик і гнучких форм організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти;
- розвивати готовність педагогічних працівників до створення безпечного, доступного та психологічно комфортного освітнього середовища, подолання освітніх бар'єрів і забезпечення активної участі кожного здобувача освіти в освітньому процесі.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться (відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» та «Вихователь закладу дошкільної освіти»):

Для вчителів закладів загальної середньої освіти:

- **А2. Предметно-методична**, через здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, формувати і розвивати в учнів ключові компетентності і наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти.
- **А3. Інформаційно-цифрова,** через здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі.
- **В1. Інклюзивна,** через здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного з урахуванням його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.
- **Д1. Здатності до навчання впродовж життя,** через здійснення власного професійного розвитку, інноваційної діяльності; отримання та надання підтримки колегам у їхньому професійному розвитку.

Для вихователів закладів дошкільної освіти:

- **А2. Організаційна,** через здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами;
- **А4. Предметно-методична,** через здатність формувати у здобувачів освіти ключові компетентності відповідно до державного стандарту;
- **Г1. Здатність до навчання впродовж життя,** через здійснення власного професійного розвитку, інноваційної діяльності; отримання та надання підтримки колегам у їхньому професійному розвитку;
- **Г2. Інформаційно-комунікаційна,** через здатність ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) та електронні освітні ресурси в професійній діяльності

Очікувані результати навчання:

- **усвідомлює** нормативно-правові засади організації інклюзивного навчання відповідно до вимог чинного законодавства та принципів дитиноцентризму, безбар'єрності й рівного доступу до якісної освіти;

- **розуміє** психолого-педагогічних особливостей здобувачів освіти з особливими освітніми потребами та значення командної взаємодії у забезпеченні їхнього навчання, розвитку й соціалізації;
- **володіє** практичними інструментами адаптації та модифікації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних освітніх потреб, можливостей і сильних сторін здобувачів освіти;
- **застосовує** принципи універсального дизайну навчання, сучасні педагогічні підходи і методики для створення доступного, безпечного та психологічно комфортного освітнього середовища.
- **використовує** цифрові технології та інноваційні освітні інструменти для забезпечення доступності й індивідуалізації освітнього процесу в різних формах навчання.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Система оцінювання спрямована на визначення рівня опанування слухачами змісту програми та сформованості професійних компетентностей щодо алгоритмів дій у невідкладних ситуаціях і надання домедичної допомоги в закладі освіти.

Оцінювання здійснюється впродовж навчання через спостереження за активністю учасників, виконання практичних вправ, відпрацювання алгоритмів домедичної допомоги, моделювання невідкладних ситуацій та виконання практичних завдань.

Формою підсумкового оцінювання є практичне відпрацювання алгоритмів дій у змодельованих невідкладних ситуаціях. Результат визначається за рівнем правильності, послідовності та безпечності виконання практичних дій.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено лекційні заняття з використанням інтерактивних методів навчання, мультимедійних презентацій та інструментів візуалізації контенту.

Особливістю практичних занять є виконання вправ, проведення досліджень, використання інтерактивних кейс-методів, дискусійних панелей та симуляцій, спрямованих на відпрацювання практичних навичок і критичного мислення слухачів курсів, аналізу конкретних ситуацій тощо.

Самостійна робота передбачає індивідуальну роботу над проєктами щодо опрацювання нормативних вимог та практичних рішень закладу освіти, складанням індивідуальної програми розвитку учня з ООП, розроблення моделі оцінювання результатів навчання учнів з урахуванням принципів інклюзії та можливостей цифрових технологій.

Підсумковими заходами є тестування та самооцінювання, які сприятимуть комплексній оцінці засвоєння матеріалу, його систематизації та аналізу отриманих знань.

Зміст програми складається з 2 модулів та 6 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 10 питань. Загальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 20 балів. Прохідний бал — 15 балів (75%). Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 16 год, з них: 8 год — лекційні заняття, 7 год — практична робота, 1 год — контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Нормативні та психолого-педагогічні засади інклюзивного навчання в закладі освіти					
Тема 1.1. Інклюзивне навчання в закладі освіти: поняття, принципи, нормативно-правові засади	2				2
Тема 1.2. Психолого-педагогічні особливості здобувачів освіти з особливими освітніми потребами	1	1			2

Тема 1.3. Команда психолого-педагогічного супроводу: склад, функції, партнерська взаємодія	2	2			4
Разом за модулем	5	3			8
МОДУЛЬ 2. Практичні підходи та інструменти реалізації інклюзивного навчання					
Тема 2.1. Індивідуальна програма розвитку учня з ООП: розроблення, реалізація, моніторинг результатів	1	1			2
Тема 2.2. Адаптації та модифікації освітнього процесу: універсальний дизайн і розумне пристосування	1	2			2
Тема 2.3. Оцінювання та цифрові інструменти в інклюзивному навчанні	1	1			2
Разом за модулем	3	4			7
Підсумкові заходи				1	1
Усього	8	7		1	16

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Нормативні та психолого-педагогічні засади інклюзивного навчання в закладі освіти

Тема 1.1. Інклюзивне навчання в закладі освіти: поняття, принципи, нормативно-правові засади.

Поняття інклюзивного навчання та особливості його впровадження в закладі освіти. Основні принципи інклюзії, рівності, доступності та підтримки різних потреб учнів. Нормативно-правові документи, міжнародні стандарти та закони України, що регламентують організацію інклюзивного освітнього середовища.

Концептуальні засади стандартів та роль освітньої політики у створенні умов для рівного доступу до якісної освіти.

Тема 1.2. Психолого-педагогічні особливості учнів підліткового віку з особливими освітніми потребами.

Психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти та їх вплив на навчання. Соціальні та емоційні потреби учнів з особливими освітніми потребами. Специфіка навчальної мотивації, самостійності та соціальної взаємодії.

Адаптаційні та підтримуючі підходи в освітньому процесі для забезпечення ефективного навчання. Врахування індивідуальних можливостей та сильних сторін здобувачів освіти при організації навчання.

Тема 1.3. Команда психолого-педагогічного супроводу: склад, функції, партнерська взаємодія.

Склад команди: педагоги, асистенти, психологи, дефектологи, батьки як рівноправні учасники. Функції та обов'язки кожного члена команди у процесі супроводу учня з ООП.

Організаційні та методичні аспекти взаємодії членів команди. Партнерська взаємодія, комунікаційні стратегії та спільне прийняття рішень. Співпраця з учнями, батьками та іншими фахівцями для забезпечення цілісного підходу до навчання та розвитку.

МОДУЛЬ 2. Практичні підходи та інструменти реалізації інклюзивного навчання.

Тема 2.1. Індивідуальна програма розвитку учня з ООП: розроблення, реалізація, моніторинг результатів.

Структура та компоненти індивідуальної програми розвитку (ІПР). Принципи планування навчальної траєкторії з урахуванням освітніх потреб учня. Методи оцінювання результатів навчання та моніторинг прогресу. Партнерство із здобувачем освіти та батьками у процесі реалізації ІПР.

Адаптація завдань, методів та форм навчання відповідно до можливостей і сильних сторін здобувачів освіти.

Тема 2.2. Адаптації та модифікації освітнього процесу: універсальний дизайн і розумне пристосування

Принципи універсального дизайну та стратегій розумного пристосування. Диференційовані підходи до змісту навчання, методів і форм оцінювання. Забезпечення безбар'єрного та безпечного освітнього середовища. Використання допоміжних засобів для навчання та адаптованих матеріалів.

Організаційні та методичні аспекти модифікації освітнього процесу для здобувачів освіти з різними потребами.

Тема 2.3. Оцінювання та цифрові інструменти в інклюзивному навчанні

Особливості оцінювання результатів навчання здобувачів освіти з урахуванням їхніх індивідуальних освітніх потреб. Формувальне, підсумкове оцінювання та взаємооцінювання. Критерії, методи й інструменти оцінювання навчальних досягнень.

Використання цифрових платформ, інтерактивних ресурсів та онлайн-завдань для забезпечення доступності освітнього процесу. Застосування дистанційного та змішаного навчання в умовах інклюзії. Цифрові інструменти для підвищення мотивації, активізації участі та залученості здобувачів освіти до освітнього процесу.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Аналіз індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти. Визначення сильних сторін, освітніх можливостей і потреб у підтримці. Створення портрета здобувача освіти в умовах інклюзивного навчання.

2. Розроблення індивідуальної стратегії педагогічної підтримки. Визначення ефективних підходів, методів і прийомів навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

3. Моделювання командної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі. Визначення ролей і завдань учасників освітнього процесу, планування співпраці педагогічних працівників, батьків та інших фахівців.

4. Проєктування доступного освітнього середовища. Розроблення практичних рішень щодо адаптації та модифікації змісту, методів, форм і засобів навчання відповідно до індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти.

5. Добір ефективних інструментів оцінювання навчальних досягнень. Розроблення критеріїв оцінювання, прикладів формувального оцінювання, завдань різного рівня складності та способів надання конструктивного зворотного зв'язку.

6. Використання цифрових інструментів в інклюзивному навчанні. Добір інтерактивних ресурсів, цифрових платформ і онлайн-завдань для підвищення мотивації, доступності та залученості здобувачів освіти до освітнього процесу.

7. Аналіз педагогічних ситуацій і пошук шляхів подолання освітніх бар'єрів. Розгляд практичних кейсів, визначення можливих труднощів у навчанні та розроблення алгоритмів педагогічної підтримки.

8. Розроблення плану вдосконалення інклюзивного освітнього середовища. Визначення конкретних заходів для забезпечення безбар'єрності, психологічного комфорту, активної участі та рівних можливостей усіх здобувачів освіти.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Дослідження стратегій універсального дизайну та адаптацій освітнього процесу для різних категорій здобувачів освіти.
2. Вивчення міжнародного досвіду організації інклюзивної освіти та можливості його застосування в Україні.